

2^e Jaargang N°. 11

12 Juni 1918.

„INDIË“

GEÏLLUSTREERD WEEKBLAD VOOR NEDERLAND EN KOLONIËN

ONDER REDACTIE VAN; PROF. DR. A.W. NIEUWENHUIS,

DR. J. P. B. DE JOSSELIN DE JONG,
M. JOUSTRA EN C. LEKKERKERKER
REDACTEUR IN INDIË: DR. G. J. NIEUWENHUIS
DIRECTEUR: H. F. WAGENAAR REISIGER

REDACTIE: LEIDEN. JAN v. GOYENKADE 44 **ADMINISTRATIE: HAARLEM. GROOTE HOUTSTR. 93**

ABONNEMENTSPRIJS VOOR NEDERLAND f 8. — PER JAARGANG.
VOOR KOLONIËN EN BUITENLAND VERHOOGD MET VERZENDKOSTEN.

WATERVAL VAN DE TIJ LANANG.
Naar de schilderij van Pnyen.

INDISCH-MEDISCHE WEEK.

Te Utrecht werd onlangs weder de zoogenaamde Indisch-medische week gehouden met de bedoeling belangstelling te wekken voor Indië in het algemeen en voor hetgeen daar op geneeskundig gebied voorts valt in het bijzonder. Op welke wijze men dit doel vrucht te bereiken, kan het best blijken uit het hieronder volgend program.

29 April. Dr. C. E. Benjamins. Een en ander uit de praktijk in een Indische stad.

30 April. Dr. W. Koolmans Beijnen. De officier van gezondheid in Nederlandsch-Indië. In het garnizoen en te veld.

1 Mei. Bioscoopvoorstelling. Langs den benedentloop der Tjiliwong. Vulkanen. Apen in het oerbosch. Djaticultuur. Tempels in Midden-Java. Theecultuur. Sapiërennen. Dansfeest op Bali. Blindeninstituut te Bandoeng.

2 Mei. Dr. J. Grijns. De hygiënist in Nederlandsch-Indië.

3 Mei. Dr. R. Tumbelaka. De geneeskunde in de Minahasa en op Celebes.

4 Mei. Tocht naar Amsterdam. Naar het Koloniaal-Instituut, afdeling Tropische Hygiëne, waar Prof. Dr. J. J. van Loghem zich welwillend bereid verklaard heeft eenige interessante tropische ziekten, o. a. in wasbeeld, te laten zien.

De voordrachten werden gehouden in het gebouw „Irene”, aanvang 's middags 2 uur. De bioscoopvoorstelling werd gegeven in de Florabioscoop, aanvang 2 uur.

Evenals het vorige jaar mocht zich de Indisch-medische week verheugen in groote belangstelling zoowel van de oudere als de jongere studenten in de geneeskunde. Met het oog op de laatste droegen de voordrachten een min of meer populair karakter.

BATAVIASCHE JOURNAALPOSTEN,

DOOR

S. KALFF.

(Slot).

ij had even goed kunnen zeggen dat, wanneer Raden Saleh dien strijd had bijgewoond, de reeks zijner indische schilderijen waarschijnlijk met eene treffende voorstelling zou zijn vermeerderd.

Eene andere onaangename ontmoeting voor den indischen jager waren de groote slangen, die ook niet voor een mensch uit den weg gingen. Doch daarvoor behoefde men zich niet eens in de ruigte van het binnenland te begeven; de groote reptielen vertoonden zich ook in de onmiddellijke nabijheid der hoofdplaats. Eene aanteekening van het jaar 1643 vermeldt:

„'s Achtermiddachs wort een grote levende slangh buyten stadts myten gevangen ende binnen 't Casteel gebracht, langh 16 houtvoeten ende dick naer advenant. De vangers, synde swarten, wierden van den Gouverneur-Generael met 4 realen vereert.”

Het was gewoonte om in zoo'n geval een „smal geschenk” uit te reiken teneinde de verdelging van kruipend gedierte aan te moedigen; anders zouden de inlanders zich over zoo'n slang weinig bekommerd hebben. Een latere jaarnaalpost behelst:

„3 Dec. 1656. Is hier binnen 't Casteel gebracht een seer groote slange, die de swarten achter 's Comp. thuyt, zijnde de oude koestal, geschooten hadden, ende wierden daerover nae ouder gebruyck met een vereering bedacht.”

't Geld mocht welverdiend heeten, inzonderheid wanneer het reptiel tot de vergiftige soort behoorde. Want welke grassnijder, die in de ruigte onverwachts door zoo'n dier gebeten werd, had dadelijk een schijfje rhinoceroshoorn bij de hand, of een slangensteen, bekwaam om het venijn uit de wond op te zuigen! Voordat hij aan den Medicinaalwinkel was, waar men hem aan een dergelijk tegengift had kunnen helpen, zou hij reeds lang met een opgezwollen en blauw geworden lijf aan den weg liggen. Alleen wanneer men zoo'n miraculeuzen steen bij tijds kon toepassen, was er uitkomst. Valentyn verhaalt in zijn Uyt- en Thuysreyze:

„Eer ik (van Ambon) vertrok zag ik op zekeren morgen een Slaaf van Sr. de Ruyter door een ikan bibi of een Opblaas-visch, doodlyk gestoken, voor dood thuysbrengen, welken Slaaf Sr. de Ruyter in een quartier uurs door een Slangesteent, die hy my vereerde, van de dood redde. Hij lei die op de steek van den Slave, die er vast aan kleefde, totdat hij ze, opdat ze niet bersten zou, oordeelde dat ze er lang genoeg (te weten een half quartier) op gelegen had, er af nam en in wat zoete melk lei, daar men 't blaauw vergift zag uitbobbelen. Naderhand lei hy er die eens zoo lang op, en toen bequam de Slaaf aantonds.”

Wellicht was 't menschenliefde, welke dien Sieur de Ruyter zoo deed handelen; maar eerder eigenbelang. Een levende slaaf had vaak de waarde van een koetspaard, 150 à 200 rijksdaalders; een doode slaaf daartegen was een nonvaleur. Voor slavenhouders, d. i. voor heel de Europeesche gemeente, was in een land met zooveel giftig gedierte als Ambon zoo'n steen haast een onmisbaar artikel in de huis-apotheek. Maar dan moest men er mee weten om te gaan, zou hij zijne vergif-extraheerende kracht behouden. De geleerde Rumphius had er een, die te voren goed was, maar krachteloos werd doordien hij niet in een doosje tusschen katoen bewaard was geworden. Toen de blinde natuurvorschier later zelf door een slang in de hand werd gebeten, wilde de steen noch hechten (op de wond) noch trekken.

Ook moest zoo'n trekpleister, die na de absorptie van het venijn van zelf afviel, evenals een gezwollen bloedzuiger, na 't gebruik terstond in melk gelegd worden. Daarin liet hij het opgezogen gif weer los, en de melk werd er blauw van. Een bediende van den Indischen geneesheer dr. Andries Cleyer werd op die wijze geholpen, toen hij zich bezeerd had aan den giftand van een slang, hoewel het dier reeds dood was. De geheele arm zwol op en het venijn veroorzaakte ontsteking, koorts en „ydelhoofdigheit", maar door het opleggen van een Ceyloneeschen slangensteen hielden deze verschijnselen spoedig op. Nu was er echter geen melk om dien kostbaren steen naar den eisch te behandelen, maar het toeval wilde, dat men zich daarvoor nog bijtijds behelpen kon met eene zoogende vrouw. Door dat zog kwam die steen weer op krachten; de vrouw echter, zich heenbuigende over het kopje met den steen er in, kreeg spatten op de huid „dat die daarvan gansch ontfteeken wierde, en men moeite hadde om die weder te herstellen."

Het was dus niet zonder reden, dat Zijn Edelheid in het kasteel van Batavia „vereeringen" liet uitreiken aan de inlanders, die er in geslaagd waren zulk gevaarlijk gedierte te vangen of te doden. Slangen waren er altijd meer dan slangensteenen. Een dergelijke premie werd ook toegekend voor krokodillen en krokodillencieren, doch hier hing het bedrag niet af van het goedvinden des landvoogds; het was reglementair vastgesteld. De soort was ruim vertegenwoordigd, ook in den naasten omtrek der hoofdplaats, zoodat men die premie nog al eens te betalen had. Een post in het Daghregister van 1640 luidde:

„Op dato is in de buytengracht, tusschen de punt (holwerk) Amsterdam ende het Kasteel, een groote met ettelycke cleyne, jonge caymans gevangen; oock had een soldaet in de moerasige ruychte een nest met eyeren gevonden ende binnen gebracht; 't was wonder om te sien, deselve aen stucken geclopt quamen levendige caymans voor den dach, happende om ende weder, dat men daer een verslindende nature in conde bemercken. D'eyeren waeren van grootte weynich minder als een gansen ey."

De regeering had voor deze verslindende amphibiën eene premie van 6 gld. uitgelooft, wanneer de krokodil minstens zes voet lang was. Die maat was juist geen uitzondering; er waren wel „caymans" van 20 tot 30 voet lengte. Wanneer de gevangen exemplaren die zes voet echter niet konden halen, zoo bedroeg de premie slechts één gulden, terwijl ieder krokodillen-ei met een dubbeltje betaald werd. Spoedig kwam men echter tot de ervaring, dat de inlander, die ook liever een gulden dan een dubbeltje had, de eieren, welke hij vond, eerst liet uitbroeden, en er eerst daarna mee naar 't Kasteel ging. Ware de premie er eene geweest als voor een koningstijger, wie weet waren er op Java (gelijk op Florida b.v.) krokodillenfokkerijen ontstaan, waar

men de jonge monstertjes ten minste zoolang opkweekte, totdat ze de vereischte maat van zes voet bereikt hadden. De regeering echter, zoodra zij van die opzettelijke gedaanteverwisseling van ei tot kaaiman kennis had gekregen, maakte er een eind aan en trok de premie in.

Overigens had een maatregel tot vervolging der soort alleszins reden van bestaan gehad, want de krokodillen konden na de intrekking van die premie hunne krokodillentraneën wel drogen en zich ongestoord vermenigvuldigen. Inzonderheid in de Kali Besar waren ze talrijk, waar die in zee uitmondde; en over het gevaar dat zij voor den mensch opleverden, leest men bij Valentijn:

„Anno 1692 wierden drie Bhaaren of nieuwgekome ne Soldaten (zoo men my berigt heeft) tot aan zekere galg, omtrent de Rivier buiten den boom toen staande, zoo vinnig van een Kaaiman vervolgd, dat zy genoodzaakt waren boven op dezelve hunne behoudenis te zoeken; alzoo hij, op zijn agterste poeten recht overeinde staande, tot boven aan het hout der galge met zyn bek quam. Dit is 't eerste voorbeeld dat ik ontmoete van luiden, die door de galg behouden zyn, daar zy anders voor zooveelen doodelyk is en noit andre dan alleen de Scherpreger levend weder beneden daalen".

Dezelfde kroniekschrijver vermeldt hoe, dicht bij Batavia, terwijl de gouv.-generaal Pieter de Carpentier van de jacht terugkeerde, een zijner lijfschutters zijn paard aan de rivier ging drenken. Hoe daarop een kaaiman plotseling te voorschijn kwam, het dier greep en meesleepte; in zoo weinig tijds dat de ruiter nauwelijks den tijd had om uit het zadet te springen en zich te bergen. De sultan van Cheribon meende daarop Zijn Edelheid aan zich te verplichten door hem een duivelskunstenaar te zenden, die de rechte ritgemoete bezat om zulke vrijpostige krokodillen te bezweren en uit hun element te brengen. Inderdaad bracht deze man na eenigen tijd ook een grooten kaaiman in het Kasteel, dien hij zeide identiek te zijn met den geschubden roovert van het paard. Doch De Carpentier, die zijne gangen had laten nagaan, wist reeds lang dat die krokodil niet met een tooverformulier gevangen was, maar met een vetten aap. Voor een krokodil een Festessen („daar de Kaymans dol na zijn", gelijk het verhaal luidt). Deze aap had tot lok-aas gediend in den strik, waarmee het beest gevangen was; doch De Carpentier hield zich van de malle, gaf den Cheribonner eene belooning en liet den sultan in den waan, dat zijn land fameuse krokodillenbezweerders voortbracht. Immers, „where ignorance is bliss, 't is folly to be wise!"

Het Daghregister uit de dagen van De Carpentiers bestuur, maakt van dit feit geen melding, doch dominee Valentijn (die later zelf een jongen kaaiman cadeau kreeg van den gouverneur Padbrugge) staat voor de waarheid borg.

De regeering echter bemoeide zich niet meer met de krokodillen en hunne vernienigvuldiging, ondanks dat een belangrijk procentage van de jaarlijksche sterfte door wilde dieren op hun rekening kwam. Zelfs kon van deze verslindende dieren, niet eens hetzelfde als van de tijgerplaag gezegd worden; n.l. dat die groote katten in de natuur der tropen een noodzakelijk tegenwicht vormden voor de wilde zwijnen, reeën, herten en andere voor den landbouw schadelijke dieren. Een krokodil daarentegen had hoogstens eenig nut als krogenverslinder, zoodat het eigenlijk maar goed zou zijn geweest wanneer de geheele soort tegelijk met de voorwereldlijke fauna te gronde ware gegaan

Es starb zu derselbigen
Sunde
Die ganze Saurierei;
Sie kamen zu tief in die
Krelde,
Da war's natürlich vorbei.

Het schijnt, dat een enkele maal wel eens een banteng tot in den omtrek van Batavia afdwaalde, en dat als zoodanig opgevat moet worden de „grootte stier”, waarvan in het Dagh-register van 1656 sprake was. In dezer voege:

„Verscheyde Pampangers, zynde buyten aen de riviere van de groote Maron (Maronde) vernacht, ontmoetten een grooten stier, die zy met twintich schooten troffen ende ter neder velden, waarvan alhier eenich (alleen) binnen brachten het hooft met een stuk van den hals, waervan affgesneden wiert een vleesch dat in 't magazyn gewogen is vyffentsestich catties, waeruyt af te nemen sy wat 't geheel dan wel soude gewoogen hebben”.

Zoo'n banteng was inderdaad een begeerlijke jachtbuit, want het vleesch gold voor een morceau de roi. Maar het wilde rund was tevens een moeilijk te verkrijgen jachtbuit, zoowel de stier met zijne fluweelzwarte, naar het bruine hellende huidkleur, witte pooten en witte „spiegels”, als de kleinere, roodachtig bruine koe.

PIETER DE CARPENTIER
Gouverneur-Generaal van Nederlands Indië

Van Hoëvell in zijn Uit het Indische leven, en Van Rees in zijne Herinneringen wisten schokkende bijzonderheden te vertellen over den strijd tusschen tijger en banteng, maar waarschijnlijk hadden zij die tafreelen niet de visu, bij een zoo schuw, in de hooge bergwouden levend dier. Junghuhn echter, de onvermoeide bergbeklimmer, had daarvoor betere kansen; hij schreef, dat zoo'n banteng een groote mate van woeste schoonheid bezat, wanneer hij, bij het zien des reizigers, opsprong en snuivend het bosch in rende. Diezelfde woeste schoonheid, ditmaal in het beangstigende dier, stelde Raden Saleh voor in zijn schilderij „De Boschbrand”, waar hij een banteng op den voorgrond plaatste, vóór zich de gapende diepte, achter zich het voortwoekerende vuur. De keus staat tusschen verbranden en verpletteren.

In dezelfde contreien

waar de banteng leefde, leefde ook de rhinoceros, of gelijk men oudtijds zei: renoster.

Verder Oostwaarts dan den G. Slamet kwam die dikhuid niet, maar ongetwijfeld werd hij in den eersten Comp. tijd zooveel meer aange troffen dan thans. Hun aantal was groot genoeg, dat hunne zoo gewilde neushorens tot een uitvoerartikel naar de buitenlandsche factorijen der Comp. konden dienen. In 1640 werd luidens het Daghregister naar Batavia geschreven, „dat de slechte renoceroshoorns in Japan seer gewilt ende proffyt gevende souden syn, werdende doorgaens tot medicinale conserven gebruyckt; omme waervan nader preuve te nemen hadden 41 stux, wegende 34 catty, aengeslagen ende met den Olyphant nae Japan geschickt”.

Op Java deden die hoorns opgeld als middel tegen slangengif, maar de Chineezzen versmaadden ook het vleesch niet, al had men om zooiets te kauwen een leeuwengebit noodig. Trouwens, zij gebruikten dat voor een bijzonder doel,

Neushoorn, olifant, stekdvarken, schildpad en krokodil. Afbeelding uit de 17e eeuw.

evenals de huid, waarvan zij kleine stukjes in heet water weekten en dan met hunne soepen en ragoûts vermengden. Zij slobberden dit kostje om dezelfde reden, waarom zij ook zwaluwnestjes aten, en de jonge, nog met de wolachtige huid overtrokken hertshoorns, en de gerookte zenuwen en peezen van het hert, n.l. als sexueel opwekkingsmiddel. Voor diverse soorten van aphrodisiaca kon men in de Chineesche apotheek steeds terecht. Onder de inlandsche gemeente echter gold een rhinoceroshoorn, waarvan een schijfje zoo dienstig was voor slangenbeet, van f 40.— tot f 150.—, al naar gelang van de zwaarte. Zoo'n kostbaar ingrediënt werd berekend volgens medicinaal gewicht, en op een goudschaaltje afgewogen. De geneeskracht werd onfeilbaar geacht; het tijdschrift *Bianglala* gaf daarvan verwonderlijke voorbeelden. Een schijfje ter grootte van een kobang ¹⁾ werkte als een slangensteen, het gif uit de wonde opzuigend en na algeheele absorptie van zelf afvallend. Daarna liet men den hoorn in kokenden azijn uittrekken. De schrijver van het *Bianglala*-artikel zag inlanders, die door een vergiftige slang waren gebeten en met een blauw opgezet lichaam voor dood nederlagen, terwijl zij na aanwending van

¹⁾ dubbels duut.

dat middel reeds na een dag hersteld waren. Waarna hij voortgaat:

„Wij herinneren ons in vroegere jaren van Perzische, Arabische en Chineesche vorsten te hebben gelezen, die nimmer dan uit prachtig gemonteerde drinkhoornen eenigen drank tot zich namen uit vrees van vergiftigd te worden, daar toch die hoorn (waarschijnlijk die van den rhinoceros) onmiddellijk den drank, wanneer er vergif in aanwezig was, aan het bruisen bragt en uit den beker wierp. Wij zijn werkelijk gezind dat zoolang ook door ons als een sprookje beschouwd verhaal als waarheid aan te nemen”.

Derhalve deden die drinkhoornen gelijken dienst als de gilschotels, waarvan Rumphius in zijn *Rariteitkamer* verhaalt. En het denkbeeld werd geopperd, dat dit middel, waarvan de geneeskracht reeds eeuwen lang in Hindostan bekend was, denkelijk ook wel in Europa goede diensten zou kunnen bewijzen tegen dollhondsbeet.

De dieren zelve beperkten hun verblijf niet altijd tot de hoogere streken, waar de welriekende grassoort groeide, die hen derwaarts lokte, en zich tevens de modderpoelen bevonden, waarin zij zich gaarne wentelden. Ook in de kuststreken kwamen zij vroeger wel voor. De naam van een der grachten van het oude Batavia, *Renosters-*

Banting, wild zwijn, kagoel, en casuaris. Afbeelding uit de 17e eeuw.

gracht, doet vermoeden, dat ze daar in de nog onontgonnen omstreken wel eens gezien werden; en eene aantekening in het Dagb-register van 1661 vermeldt:

„29 Sept. Des morgens wordt eene levendige renocerswyfken binnen gebragt van eenige Javanen, die hem in de riviere van Craoan (Krawang) in de modder gevangen hadden”.

't Gebeurde ook wel, dat in de Preanger een rhinoceros gevangen werd in een kuil, door de inlanders losjes overdekt en waar het zware dier zich niet weer uit kon werken. Of ook, dat het zich den buik opreet aan de sikkelvormige messen, door de Soendaneezen verborgen opgesteld in de nauwe en slingerende holle wegen, welke door de rhinocerossen zelve in den woudmantel van hooge bergen uitgeschuurd werden. Dit was zeker de veiligste manier van jagen; hoeveel risico de Europeesche manier van jagen kon meebrengen ondervond de jonge natuuronderzoeker V. Raalten, die met een enkelen inlander het spoor volgde langs een van die kringvormige kanalen, welke zoowel den zwavelhaler als den houtkapper te stade kwamen. En, in dit geval, den jager — maar deze wenschte wel, dat hij maar thuisgebleven was. Want plotseling, bij eene wending van den hollen weg, schoot een rhinoceros zoo snel op hem af, dat de jager slechts den tijd had om zich op den grond te

laten vallen. Het dier begon daarop met hem te spelen als de kat met de muis, met het gevolg, dat hem verscheidene zware kneuzingen werden toegebracht. Wel vuurde de inlander zijn geweer af, doch dit wapen barstte en de knal stoorde den speelzieken dikhuif niet eens in zijne vreeselijke bezigheid. Met zijn hoorn trachtte hij den mensch den buik open te rijten, bewerkte diens lichaam ook met zijne grove voeten en liet hem eindelijk bloedende liggen.

Van Raalte herstelde intusschen van zijne ernstige wonden. Vanzelf, dat hij nooit meer op de rhinocerosjacht ging. In later tijd echter werd dit bedrijf uitgeoefend door een zekeren heer De Clercq, van wien G. Verschuur in zijn Reis om de wereld vertelt dat hij, alleen in een hut in de wildernis wonende, reeds over de dertig rhinocerossen had geveld door middel van ontplofbare kogels. Zoo konden in de Chineesche apotheek de hoorns wel duur worden, en in West-Java de dikhuiden zelve schaarsch. In den Comp. tijd hielp de regeering daaraan mee door de premie van tien rijksdaalders, welke zij op het doden van een neushoorn gesteld had, wegens de schade, welke zulke zware dieren aan de plantsoenen toebrachten. Luidens de Realia werd die premie echter in 1769 weer ingetrokken.

De reiziger Wouter Schouten liet zich vertellen, dat een rhinoceros het geduchte wapen,

Een Javaansche dans. Afbeelding uit de 17e eeuw.

dat hij op zijn neus droeg, op ruwe steenen b.v. kon slijpen als een broodmes op een slijpplank; en dat hem dit inzonderheid te stude kwam in zijn strijd met den olifant, wien hij dan zooveel beter den buik kon oprijten. Het tooneel van zoo'n strijd zou dan evenwel op Sumatra gezocht moeten worden, waar beide diersoorten voorkwamen. Ook andere reizigers maken gewag van het antagonisme tusschen de beide pachydermen, waarbij een olifant echter allicht in het voordeel was vanwege zijn „pachydermateuse snuit“. De Schoolmeester verplaatste dit antagonisme zelfs naar de indertijd zoo bekende menagerie van V. Aken (voorlooper van Artis) en zei van den olifant:

Doch het aemc van zijn geluk
is, *entre nous*, een bejaard rhinoceros in den druk,
Liest zonder hoorn op zijn neus, en met een kruk,
Want op dit dier zijn *remarques* is hij zeer kitteloorig,
En een menagerie is zoo gehoorig.

Op Java moedigde de regeering de jacht op rhinocerossen, slangen, krokodillen en tijgers geruimen tijd aan door de premies, welke zij op het dooden van deze schadelijke dieren stelde, doch dit stelsel had het ongerief dat, aangezien er veelal vuurwapenen voor die jacht noodzakelijke waren, zulke wapenen ook in handen van onbevoegden kwamen. Ja, van gevaarlijke personen mede, die, onder voorwendsel, dat ze

op de jacht gingen, moord en doodslag pleegden. Een keur van den gouverneur-generaal Mossel vestigde ten jare 1750 de aandacht der overheid op dit misbruik, en op het geval van een Chinees, die in zijn eigen huis door een inlandschen hoeddrager was doodgeschoten. Voorts werd daarin gezegd, dat ook de *bona fide*-jagers hun schietgeweer misbruikten, doordien ze op de particuliere landen in den omtrek van Batavia gingen jagen; iets waarvoor ze evenmin verlof van de eigenaars hadden als b.v. in 't vaderland de zoekers van kievitseieren, wanneer ze daarvoor eens andermans weiland gingen afstroopen. Met een geweer en een hoed (onder de inlanders mochten over 't algemeen alleen de Christenen een hoed dragen) kon men het destijds als broodjager en als strooper ver brengen. Daarom gaf de keur de limieten aan buiten welke geen inlander, hetzij met of zonder hoed, zich met een geweer zou mogen vertoonen, tenzij dat de commissaris voor de jacht op schadelijk gedierte hem daarvoor een licentie-briefje gegeven had. Ook de tijd van jagen was aangegeven, zoo voor Europeanen als inlanders; de overtreders zouden hun geweer verbeuren, hun jachtbuit, en nog eene boete van tien rijksdaalders.

Wie moest op dit alles letten? De drost, de commissaris voormeld, in 't algemeen de „respec-

tive officieren van justitie". Maar voor zoover die officieren al lust hadden om vóór dag en dauw veldwachtersdienst te gaan verrichten, de jagers wisten die weinige contróle wel te verschalken. Ver in de rimboe dronken ze eens op de gezondheid van den drost, en dachten in den trant van de jagers uit Der Freischütz dat de jacht

Ist fürstliche Freude, ist männlich Verlangen,
Erstärket die Glieder und würzet das Mahl,
Wenn Wälder und Felsen uns hallend umfängen,
Tönt freier und freud'ger der volle Pokal.
Joho! Trallala!

SONNETTEN,

DOOR

L. THIJS, BATAVIA.

V.

PALM.

Hoog rijst de klappa in den zonnebrand,
Goud-overspreid de breede vederbladen,
'Lijk reuzenpajong boven 't gloënde zand
En langs de dorre, heetbestoven paden.

Maar met den middag, als er over 't land
De winden stoelen, zilter geur beladen,
Zie ik Uw spelend, grootsch beweeg: een hand
Die wuift; een vederpluim van heigewaden.

De daggeluiden sterven, en gij beidt
Vol hooge rust, in d'avond die verglijdt,
Der koelte adem op uw moede leden.

Ze komt, weldadig in haar streeling zacht;
De starren lonken hoog in wijden nacht,
En roerloos staat ge als in verstarde beden.

VI.

DESSA.

Nu ging hij door het daverende land...
De koop'ren zon stond hoog in witte luchten,
De sawah's rookten en met kwijnend zuchten
De halmen hijgden in heet-vochtig zand.

De dessa's zwijmden in den zonnebrand;
En, naakt de bruine lijven, zonder duchten
Van 't machtig hitte-gloeien, zacht geruchten
De kind'ren, spelend aan den dessarand.

En op de bale-bale loom gestrekt,
Genoten de ouden 't stille spel der jongen,
Herinn'ringen aan eigen jeugd gewekt.

Nu, lichtloos d'oogen, rustten zij en drongen
Hun droomen droef zich op... zon-overdekt
Lag in haar greep natuur willoos bedwongen.

VII.

AVOND.

Ik voel den avond op mijn oogen zinken
En zie den dag verglijden; zwijgend gaan
De uren in den nacht en peinzend staan
Ze een wijle nog in 't laatste schemerblinken.

Nu zijn ze alle wonderlijk omvaën
Van 't wijde schemerkleed; aandachtig drinken
Mijn ooren 't kwijnend dageraad-verklinken,
En voelt mijn ziel den stillen avond aan.

In verre kampong zingt melankoliek
De gamelan, o, wondere muziek,
Een doodenlied den dag, ontroerend zacht.

Een uil krijscht schel zijn felle kreten uit,
En krekels heffen aan haar trigeluid;
Geheimvol daalt de wijd-omwade nacht.

VIII.

ROOD VALT DE AVOND...

Rood valt de avond; — 't schitt'rend kleurenspeel
Der westerkim, waar emerauden glanzen
In 't gloeiend avondgoud gelinde dansen,
Weerkaatst op Java's landschap schoon en hel.

De vogelkoren weten 't wonderwel,
Dat nacht verwinnen zal de hemeltransen;
En vóór ze zich in 't veil'ge nest verschansen,
Weerklinkt hun kwett'rend kweelen luid en schiel.

De lucht is vol van licht geluid, doch dra
Versterft 't gerucht; — een enk'le zingt nog na —
Dan komt de stilte in boomen zwart omnacht.

De laatste gloeling aan de kim verdooft —
Ik sta en zie — en biddend buig ik 't hoofd;
De groote, goede rust breekt aan; slaap zacht!

IX.

TROPEN-NACHT.

In tooversluismer ligt de tropentuín;
Voor daggeluiden is de rust gekomen;
De loome, hooge boomen staan te droomen,
De bloemetuilen buig' en hangen schuin.

Melati's geuren; canna's licht en bruin;
Duizend geluiden fluis't'ren door d'aromen;
De kalongs schuilen in de sawoeboomen
En uilen fladd'ren rond waringin-kruin.

En door het droomschoon sprookjesland
heenwuiwend,
Is duister-ver-zachtbruisend beekgeruisch
En zangerucht op d'aâm des nachts verstuiwend.

De Maangodin lonkt aan het zenith kuisch;
En in de zilv'ren lucht al-overhuvend
Licht lachend sterre-stil het Zuiderkruis.